

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Hur konstigt som helst!

– *hur* **ADJEKTIV/ADVERB** *som helst* - konstruktionens användning och egenskaper

Mårten Andersson Ringström

Specialarbete, 7,5 hp Svenska språket,
fortsättningskurs 1203 Vt 2012
Handledare: Benjamin Lyngfelt

Sammandrag

Syfte med uppsatsen har varit att karaktärisera och beskriva *hur adjektiv/adverb som helst-* konstruktionens användning och egenskaper. Resultatet av en korpusstudie i språkbanken vid Göteborgs universitet har används som grund för att konstruera en konstruktikonpost i det konstruktikon som ska bli en påbyggnad på Svenskt frasnät++. Konstruktionen är jämförande men *helst* tycks ha tappat sin ursprungliga betydelse som superlativformen av *gärna* . Konstruktionen fungerar som en adjektiv-/adverbfras som anger mycket hög- eller oavgränsad grad av den egenskap som anges av frasens adjektiv eller adverb.

Nyckelord: konstruktionsgrammatik, konstruktikon, korpusstudie, SweCxn

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	4
2 Syfte.....	4
3 Bakgrund.....	4
3.1 Konstruktikon.....	4
3.2 Konstruktionsgrammatik.....	5
3.3 FrameNet och Svenskt Frasnät ++.....	5
4 Karakterisering av konstruktionen.....	6
4.1 SO om helst.....	6
5 Genomförande.....	6
5.1 Metod.....	6
5.2 Korpussökning.....	7
5.2.1 Första sökningen.....	7
5.2.2 Andra sökningen.....	8
5.3.3 Tredje sökningen.....	8
6 Resultat.....	9
6.1 Formalitet.....	10
7 Upprättande av konstruktikonpost.....	11
7.1 Saldo.....	11
7.2 Mall.....	11
7.3 Konstruktikonpost för hur adj./adv. som helst.....	12
8 Diskussion.....	14
8.1 Avlutande tankar.....	15
Litteraturförteckning.....	16

1 Inledning

Vi har nog alla beskrivit en händelse, ett ting eller en person genom att säga att det var hur kul som helt, hur långt som helst eller hur snäll som helst. Och var och varannan TV-kanal tycks i dag ha ett eller flera inredningsprogram där detta uttryck används flitigt för att beskriva hur nöjda de är med vad de har åstadkommit. Men vad menas egentligen med att någonting är hur bra som helst? Och hur utbrett är användandet av detta uttryck? Om man reflekterar över vad det är man egentligen säger ter sig det mest bara konstigt. Hur är någonting som är som *helst*?

2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att karaktärisera och beskriva konstruktionen *hur adj./adv. som helst* för att sedan kunna konstruera en post i Språkbankens svenska konstruktikon som håller på att konstrueras i och med det konstruktikonprojekt som pågår vid Göteborgs universitet.

3 Bakgrund

3.1 Konstruktikon

Vid göteborgs universitet pågår ett forskningsprojekt under ledning av Professor Benjamin Lyngfeldt som har som syfte att konstruera vad man kallar ett konstruktikon. Detta konstruktikon ska bli en sökbar databas som ska hjälpa till att täcka upp tomrummet mellan grammatikor och ordböcker. Ords betydelser, användning och ordklasstillhörighet m.m kan man hitta i ordböcker och ett språks generella regler finns beskrivet i grammatikor och grammatikböcker men om man har funderingar angående mer eller mindre fasta lexikala konstruktioner i språket finns i dag ingen självklar källa att vända sig till. Med lexikala konstruktioner menas i det här fallet mer eller mindre fasta uttryck i ett språk som ter sig självklara för någon som har språket som förstaspråk, oavsett vilket språk det nu än må vara.

Det här blev hur gott som helst!

Vispa på!

Har du köpt ny bil? – Nja, ny och ny...

För någon som har svenska som förstaspråk är det inga problem att förstå vad som menas med föregående uttryck men för någon som håller på att lära sig svenska är det inte självklart att *ny och ny* snarare får en motsatt betydelse till *ny* eller att verb i sin grundform tillsammans med prepositionen *på* får en fortsättningsbetydelse. Ett användningsområde för en storskalig konstruktikon-databas är just som språkinlärningshjälpmedel.

3.2 Konstruktionsgrammatik

Som tidigare nämnts finns språket redan noggrant beskrivet i grammatikor och ordböcker men vid sidan om språkets mer generella regler finns det alltid undantag eller specialfall. Dessa åsidosatta undantag bildar i slutändan en rätt ansenlig hög av språkliga företeelser, uttryck och konstruktioner som i längden inte bör ignoreras. Konstruktionsgrammatiken ämnar bringa ordning i denna oreda av undantagsfall och ser dem som viktiga delar av språket som förtjänar mer uppmärksamhet än de tidigare fått.

3.3 FrameNet och Svenskt frasnät++

Projektet vid Göteborgs universitet är inspirerat av *The FrameNet Constructicon* som utarbetas vid UC Berkeley i USA (Fillmore, Charles, Russell Lee-Goldman & Russell Rhodes. *The FrameNet Constructicon I*). Svenskt frasnät är en del av den omfattande språkbanken vid Göteborgs universitet och det svenska konstruktikonet ska bli en påbyggnad på denna. Både FrameNet och Svenskt frasnäts databaser bygger på så kallad ramsemantik (Lyngfelt och Forsberg). Ord uppträder i fraser, satser och konstruktioner osv. och alltid i ett sammanhang. Detta sammanhang kan beskrivas utifrån semantiska ramar där verbet *handla* kan ingå i en ram som skulle kunna kallas *transaktion av varor*. *Handla* med betydelsen att *utföra något* eller *skrida till handling* skulle däremot inte tillhöra samma semantiska ram. Ord är alltså inte bundna till ramar eller vice versa utan är ett sätt att beskriva hur ord och fraser fungerar i förhållande till varandra inom ett visst semantiskt sammanhang. Inom det semantiska sammanhanget för *handla* med betydelsen *transaktion av varor* finns det även deltagande element som *köpare*, *säljare* och *vara/tjänst* och inom det semantiska sammanhanget för *handla* med betydelsen att *utföra något* finns istället deltagande element som *aktör* och *aktivitet*. Deltagande element inom en semantisk ram kallas för semantiska roller.

4 Karaktärisering av konstruktionen

För att kunna konstruera en konstruktikonpost måste konstruktionen i fråga första karaktäriseras. Hur adj./adv som helst- konstruktionen är föränderlig till sin natur och uppträder ibland som adjektivfras och andra gånger som adverbfras men alltid i ett förstärkande syfte. Adjektiv och adverb har klara likheter med varandra och neutrumformen av adjektiv med -t som suffix fungerar som adverb (snabb-*t*, lång-*t*). För den som är intresserad går det att läsa mer om adjektiv och adverb i *Svenska akademins grammatik* (SAG).

4.1 SO om helst

I Svensk Ordbok (SO) som ges ut av Svenska akademien finner man när man slår upp adverbet *helst* tre huvudsakliga beskrivningar och användningsområden.

1. Hellre än allt annat (jfr. gärna1 hellre)
2. I synnerhet (ngt. åld.)
3. (i vissa uttryck av typen vem som helst) (utan precisering) av alla tänkbara möjligheter i fråga om person, plats, tidpunkt etc.

*äv. som rent förstärkningsord i negerade sammanhang.

*äv. i uttryck för mycket hög grad av ngt. (vard.): *hon var hur lycklig som helst*

I det här fallet rör det sig uppenbarligen om det allra sista undantagsfallet som uttrycker mycket hög grad av något.

5 Genomförande

5.1 Metod

För att samla underlag till uppsatsen har en korpusstudie genomförts. Göteborgs universitets korpus-sökprogram KORP är en sökbar databas där olika textsamlingar (korpusar) finns samlade. KORP består i dagsläget av nästan en miljard löpord, eller *tokens* som de även kallas, som är indelade i 85 korpusar. Varje korpus representerar texter från skilda områden så som bloggar, dagstidningar, skönlitteratur eller akademiska texter m.fl. Sökningarna har till en början inte begränsats till särskilda korpusar efter som konstruktionen i fråga

tycks vara någorlunda vanligt förekommande i flera typer av texter. Istället har sökningarna efterhand begränsats till korpusar med olika krav på grad av formalitet. Genom sådana sökningar bör man kunna skönja hur detta uttryck används och i vilka sammanhang det är mest frekvent. Förhoppningsvis ger även detta en fingervisning om dess grad av formalitet.

5.2 Korpussökning

Konstruktionen hur ADJEKTIV/ADVERB som helst kan delas upp i fyra separata delar. Alla fyra delar är obligatoriska. *Hur*, *som* och *helst* måste ha samma placering i frasen medan det adjektiv eller adverb som står efter *hur* kan variera och är därmed variabel. Detta gör att en konkret söksträng har kunnat användas vid sökningarna i KORP för att få fram de önskade konstruktionerna. Vid sökningarna har endast en söksträng använts. Istället för att variera eller utöka söksträngen har ett flertal sökningar gjorts i olika korpusar eller i korpusar begränsade till en viss typ av texter.

Söksträng

Ord:	+	Ordklass:	+	Ord:	+	Ord:
hur		Adjektiv eller adverb		som		helst

Söksträngen är tänkt att ge träffar på meningar av samma typ som dessa konstruerade exempelmeningar:

1. Pajen blev hur god som helst.
2. I går sprang vi hur långt som helst.

Det som är understruket är vad som innefattas av söksträngen.

5.2.1 Första sökningen

Den första sökningen i KORP ger totalt 29485 träffar i samtliga 85 korpusar. Merparten av träffarna finns inte helt oväntat i korpusen med namnet *Bloggmix*. Det är inte helt oväntat eftersom språkkänslan för de allra flesta nog säger att detta är ett vardagsnära uttryck med låg grad av formalitet. Det ter sig även

rimligt att språkbruket hos bloggare är mer vardagsnära. Följande exempelmeningar är tagna från sökresultaten i KORP. Det som är understruket visar vad som innefattas av söksträngen och inom parenteser står från vilken korpus exempelmeningen är hämtad.

1. Robert Downey Jr hör nämligen till dem som kan få flygande gubbar i konstiga dräkter att låta hur trovärdiga som helst. (Astra Nova 2008-2010)
2. Har man rätt pjucks, rätt brillor och tajta byxor kan man komma hur långt som helst. (Bloggmix Januari 2012)
3. Den blev hur god som helst! (Bloggmix Januari 2012)
4. Fast jag är trött som en liten filur trots att jag sovit hur mycket som helst. (Bloggmix Januari 2012)

5.2.2 Andra sökningen

För att se hur stort antal träffar som kommer från just korpusen Bloggmix valdes alla andra korpusar bort. Resultatet blev att 21250 träffar då återstod. I korpusen Bloggmix förekommer hur adj./adv. som helst- konstruktionen mer än dubbelt så ofta som i övriga 84 korpusar tillsammans. Slutsatsen blir således att konstruktionen är överlägset mest förekommande i texter av mer vardagligt slag utan krav på formalitet. För att förtydliga kan vi då se att bortfallet på något mer än 8000 träffar går att återfinna i de övriga 84 korpusarna tillsammans.

5.2.3 Tredje sökningen

Det behövs egentligen ingen korpussökning för att se att detta är ett vardagligt uttryck med låg grad av formalitet. Språkkänslan hos de allra flesta säger nog redan samma sak. Men för att se hur pass utbredd användningen är begränsades sökningen istället till fyra korpusar med varierande hög grad av formalitetskrav. Korpusarna *Akademiska texter*, *SNP 78-79 (Riksdagens snabbprotokoll)*, *Svenska partiprogram och valmanifest 1887-2010* och *Svensk författningssamling 1978- 1981* får representera textsamlingar av mer formell karaktär. Tredje sökningen resulterade då i 80 träffar varav samtliga gick att finna i *Akademiska texter* och *SNP 78-79*. I exempelmeningarna är konstruktionen understruken och korpusen står inom parentes.

1. Jag upprepar, Kjell-Olof Feldt, att det är hur lätt som helst att slå upp i olika kalkyler över ekonomin och se hur stort reall löneutrymme som finns. (SNP 78-79 (Riksdagens snabbprotokoll))
2. Det går inte att skjuta på detta ärende hur länge som helst , herr Carlstein. (SNP 78-79(Riksdagens snabbprotokoll))
3. Men får ett " m.m. " i rubriken vara hur disparat som helst? (SNP 78-79(Riksdagens snabbprotokoll))
4. Denna må uppfattas hur naturlig som helst, men en distansering är likafullt nödvändig. (Akademiska texter)

Svenska partiprogram och valmanifest och Svensk författningssamling får ses som rent skriftspråkliga texter med höga krav på formalitet och här förekommer konstruktionen överhuvudtaget inte. I exempelmeningarna 1 och 2 framgår det tydligt att det rör sig om transkriberat tal från möten i riksdagen. Man kan förutsätta att även riksdagsledamöter har vissa formalitetskrav, om än implicita, på sitt språkbruk. Men som exempelmeningarna visar verkar det som om konstruktionen, i talspråk, går att använda även här. Även akademiska texter har krav på formalitet, ofta explicita, men även här dyker konstruktionen upp och dessutom i textspråkliga sammanhang.

6 Resultat

Hur adj./adv, som helst- konstruktionen används som synes i förstärkande syfte när adjektivens och adverbens normala komparationsformer inte tycks vara tillräckliga i språkbrukarens öron. Likaså om superlativformen känns för stark eller överdriven. *Hur adj./adv som helst*-konstruktionen förekommer oftast som adjektivfras eller adverbfras där den ofta fungerar som grad- eller sättsadverbial men även som predikativ. Konstruerade exempelmeningar med frasens funktion i satsen understruken:

1. Han sprang hur långt som helst. (gradadverbial)
2. Han sprang hur graciöst som helst. (sättsadverbial)
3. Han är hur lång som helst. (predikativ)

Det är en jämförelsekonstruktion som jämför med något i superlativ även om *helst* inte längre tycks ha kvar sin ursprungliga innebörd som superlativformen av *gärna*. Konstruktionen är en förstärkande adjektiv- /adverbfras som anger mycket hög grad (oavgränsad?) av den egenskap som anges av frasens adjektiv/adverb.

1. Surströmming är hur gott som helst!
2. Surströmming är hur äckligt som helt!

Som dessa konstruerade exempelmeningar visar går den att använda som förstärkande i både positivt som negativt syfte, även om den nog oftast används som positiv förstärkning. Detta bygger jag huvudsakligen på min egen språkkänsla men även i sökresultaten i KORP förekom konstruktionen oftast i positivt syfte. Man kan säga att konstruktionen, när den används i positiv bemärkelse, uttrycker att någonting är bättre än bra men inte riktigt bäst och att någonting är sämre än dåligt men inte riktigt sämst när den används i negativt syfte. Det skulle även kunna röra sig om oavgränsad storhet där något tillskrivs mycket hög grad av en viss egenskap utan att den övre gränsen framgår.

Exempelmeningarna som följer är hämtade ur korpusen Bloggmix Januari 2012 och får representera konstruktionens typiska användning.

1. Den blev hur god som helst!
2. Och jag och Julius gick hur långt som helst.
3. Han borde få sitta i fängelse resten av sitt liv och betala hur mycket som helst till tjejen.
4. Hon sjöng verkligen hur bra som helst.

Av exempelmeningarna framgår det tydligt att *helst* i den här konstruktionen inte längre har kvar sin grundbetydelse som superlativform av *gärna*. Och om det rör sig om mycket hög grad eller ej avgränsad grad av angivet adjektiv/adverb tycks vara en fråga om perspektiv.

6.1 Formalitet

Konstruktionerna i fråga har utan tvivel relativt låg formalitetsgrad men förekommer ändå i texter där läsaren förväntar sig en högre grad av formalitet. Om *hur adj./adv som helst*-konstruktionen håller på att långsamt klättra på

formalitätsstegen låter jag vara osagt men andra och nyare förstärkande uttryck med förled som *fett-* eller *as-* som fett najs, fett kul, as najs skulle kunna ha flyttat in på den imaginära formalitätsstegens lägre pinnar och därmed indirekt gett äldre förstärkande uttryck en aning högre status. Detta är bara funderingar som grundar sig i min egen språkkänsla och ingenting jag har belägg för. Men det jag försöker säga är att språket är i ständig förändring och uttryck som idag ter sig fula, oanständiga och vulgära kan för framrida generationer te sig helt normala, neutrala eller ålderdomliga.

7 Upprättande av konstruktikonpost

En konstruktikonpost upprättas i ett visst format efter särskilda riktlinjer som beskriver konstruktionens struktur och vilka element som ingår m.m. Här nedan visas en mall för hur en konstruktikonpost utformas.

7.1 Saldo

Saldo är ett elektroniskt lexikon och fungerar som en länk mellan språkbankens nätverk av elektroniska resurser. Den är avsedd för språkteknologisk forskning och ger information om ords betydelser, ordklass, böjningsmönster m.m. Tve- eller flertydiga ord har en post för varje enskild betydelse dvs. *handla 1*, *handla 2* osv.. Saldo är värt att nämna här eftersom konstruktionernas element/led inom konstruktikonposten länkas dit.

7.2 Mall

Det är enligt denna mall konstruktikonposten kommer upprättas.

Type	Vilken typ av databaspost. Cx för konstruktioner, Cat för grammatiska kategorier och Role för deltagarroller (semantiska roller)
Category	Typ av fras angivet i saldoformat. T.ex vb=verb, vbm=verbfras Nn=nomen, nnm=nominalfras

Definition	En fritextdefinition av konstruktionen och vilka element som ingår. Dessa markeras.
Structure	En grammatisk beskrivning av konstruktionens delar. VP, NP osv. för fraser. Ordklasser och ord anges enligt Saldoformat.
cee	Ev. specifika lexikala led (nödvändiga för konstruktionen) i saldo-format.
coll	Icke obligatoriska ord som är vanligt förekommande i konstruktionen.
Internal construction elements	De konstruktionselement som ingår i konstruktionen.
External Construction elements	De konstruktionselement som ingår i konstruktionens valens.
Examples	Autentiska exempelmeningar (ofta från Språkbankens korpusar) som visar konstruktionens möjliga variationer. Konstruktionen markeras.
Comment	Eventuella kommentarer eller tillägg.
Reference	Källan till konstruktionsposten.

7.3 Konstruktionspost för konstruktionen *hur* adjektiv/adverb som helst.

Type	cx
Category	avm, abm
Definition	Förstärkande adjektivfras/adverbfras som anger mycket hög eller oavgränsad grad av den egenskap som anges av frasens adjektiv/adverb.
Structure	Hur ADJP/ADVP som helst
Cee	hur som helst
Coll	mycket, länge, bra
Internal Construction Elements	lu:name= hur. Role:name=Property Cat=ADJP Role:name=Property Cat=ADVP lu:name=som lu:name=helst
External Construction Elements	Role:name=Entity Cat=NP Role:name=Activity Cat=VP
Examples	Den blev <u>hur god som helst</u> . Har man rätt pjucks, rätt brillor och tajta byxor kan man komma <u>hur långt som helst</u> . Ska bli <u>hur kul som helst</u> .
Comment	

Reference	Andersson Ringström, Mårten(2012). Hur konstigt som helst – hur ADJEKTIV/ADVERB som helst-konstruktionens användning och egenskaper. (b-uppsats) Institutionen för svenska språket, Göteborgs Universitet.
-----------	--

8 Diskussion

Söksträngen som användes i korpussökningarna bekräftade att det rör sig om jämförande och förstärkande adjektiv-/adverbfras som anger mycket hög eller oavgränsad grad av den egenskap som anges av adjektivet/adverbet. Det som jämförs jämförs med något i superlativ (helst) men det finns inget som tyder på att *helst*, i den här konstruktionen, skulle ha kvar sin ursprungliga innebörd som superlativ av *gärna*.

Under arbetets gång förekom andra varianter av söksträngen men jag valde i slutänden att inte ta med varianter som: *hur mycket pengar som helst* då jag kände att den varianten av konstruktionen var för olik de andra. Den varianten av konstruktionen kanske till och med är så pass unik att den skulle behöva en egen konstruktikonpost.

Exempel på alternativ söksträng:

Ord:	+	Ordklass	+	Vilket ord som helst:	+	Ord:	+	Ord:
hur		Adjektiv eller adverb				som		helst

Denna alternativa söksträng skulle då ge träffar på en annan typ av meningar.

Även här är det som är understruket det som innefattas av söksträngen.

Konstruerade exempelmeningar följer:

1. Han åt hur mycket godis som helst.
2. Hon har hur stor näsa som helst.

I det här fallet rör det sig snarare om nominalfraser som fungerar som objekt med attribut.

8.1 Avslutande tankar

Under arbetet med uppsatsen har jag av uppenbara skäl börjat lägga märke till när detta uttryck används i alla möjliga typer av sammanhang. Jag nämner inredningsprogram i inledningen eftersom ett sätt att använda konstruktionen framträder väldigt tydligt just här. Ernst Kirschsteiger (inredings- och barfotamys-farbror på TV4) använder den flitigt för att berömma sina egna lösningar och kreationer. Konstruktionen kan då användas för att ge sig själv beröm utan att framstå som alltför självgod. Man ska kanske inte lägga för stor vikt vid jantelagen, men den skandinaviska ”lagomheten”, där man inte ska sticka ut alltför mycket, innehåller nog ändå ett visst mått av sanning som kan ha bidragit till framväxten av detta sätt att uttrycka sig. Detta är bara mina egna tankar kring språkutveckling och ingenting jag har belegg för.

Litteraturförteckning

Börjesson, Linnéa (2011) *Kämpa på! En undersökning av konstruktionen VERBA PÅ med fortsättningsbetydelse*. Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/29105/1/gupea_2077_29105_1.pdf

Lyngfelt, Benjamin och Forsberg, Markus (2012) *Ett svenskt konstruktikon Utgångspunkter och preliminära ramar*. Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/29198/1/gupea_2077_29198_1.pdf

Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan och Andersson, Erik (1999) *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm:Norstedts Akademiska Förlag.

Allén, Sture m.fl. (2009) *Svensk Ordbok A-L*. Svenska Akademien, Stockholm 2009. Norstedts i distribution.

Jeppson, Per Anders(2012). *Din Jävel – Vokativa nominalfraser med possessivpronomen*. (b-uppsats) Institutionen för svenska språket, Göteborgs Universitet.